

پیش درآمدی بر تاریخ نگاری شفاهی

رویدادها) و مخاطب، حول موضوع و مسئله اساسی تعامل برقرار می‌شود. "در واقع تاریخ شفاهی یک مثلث با اضلاع: مخاطب، راوی و مورخ شفاهی است." (همان، ص ۴۴)

این روش متکی بر تلاش مورخ شفاهی است به همین دلیل تأکید می‌شود: باید فن گفت‌وگو را بشناسد، روان‌شناختی بداند و به کلیات و جزئیات موضوع بحث احاطه داشته باشد (همان) مورخ شفاهی از طریق مکالمه و مفاهمه، دارنده موضوع را به گفتار می‌آورد. (همان، ص ۵) "متن تاریخ شفاهی خصلت گفتاری دارد یعنی از طریق خواندن، شنیده می‌شود. زبان متن تاریخ شفاهی، گفتاری است و نه نوشتاری (همان)

به نظر می‌رسد آقای کمره‌ای به جای مخاطب در مثلث مسورد نظر بیاورد "مسئله و موضوع" را جایگزین می‌کرد. مخاطب در اینجا هیچ‌گونه برجستگی خاصی ندارد و نقش او همانند نقشی است که مخاطب، در سایر گونه‌های تاریخ نگاری دارد چنانچه آقای کمره‌ای خود در گفت‌وگو با مجله زمانه در پاسخ به سندیت و اعتبار تاریخ شفاهی، "موضوع را به عنوان شاخص تعریف کرده و می‌گوید: بعد و قرب به مسئله و موضوع اهمیت پیدا می‌کند. (همان ص ۶). در واقع اهمیت مخاطب بیشتر به دلیل روش گفت‌وگو در

موضوع تاریخ شفاهی (oral history) برای نخستین بار پس از پیروزی انقلاب اسلامی و با انتشارات خاطرات اشخاص مؤثر در رژیم گذشته مورد توجه قرار گرفت و طرح شد. این اقدام در چارچوب یک طرح کلی در دانشگاه هاروارد در امریکا پیگیری و اجرا شد. در این طرح ۸۰۰ ساعت مصاحبه با ۱۳۳ نفر به مدت شش سال از ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۶ صورت گرفته که بخشی از آن چاپ و منتشر شده است.

اجرای این طرح صرف نظر از اغراض و ملاحظات سیاسی به لحاظ روش به دلیل عدم دستیابی به اسناد و مدارک معتبر برای تاریخ نویسی و همچنین تمایل به تسریع در بیان تاریخ گذشته بود. مهمتر از آن اصرار به دفاع از عملکرد و مواضع اشخاص مؤثر در رژیم گذشته سبب گردید تمایل شدیدی برای بیان خاطرات به روش گفت‌وگو ایجاد شود و تحت عنوان "تاریخ شفاهی" منتشر شود.

در تعریف تاریخ شفاهی گفته می‌شود: "شرح و باز شناخت یک رویداد بر اساس دیده‌ها، شنیده‌ها و کرده‌های شاهدان و ناظران و فعالان آن رویداد است. (علیرضا کمره‌ای، ماهنامه زمانه، شماره ۳۴، تیر ماه ۸۴ ص ۳)

تمایز تاریخ شفاهی با گونه‌های دیگر تاریخ نگاری در این است که بین مصاحبه‌گر (مورخ شفاهی) با راوی (مشاهده

تاریخ شفاهی است. در اینجا مورخ (مصاحبه‌گر) نماینده مخاطبین است و راوی حضور مخاطبین را از این طریق احساس می‌کند. بدیهی است این مسئله به معنای طرح "مخاطب" به عنوان یک رکن نیست.

اما اهمیت "مسئله و موضوع" به عنوان یکی از ارکان مثلث مورد نظر در تاریخ شفاهی به این دلیل است که اساساً درباره تاریخ نگاری و نقش مورخ گفته می‌شود: تاریخ از درون ذهن و شخصیت مورخ عبور می‌کند. با این ملاحظه تمایز تاریخ شفاهی با سایر گونه‌ها در این است که موضوع و مسئله از طریق گفت‌وگو و متکی بر گفته‌های حاصل از مشاهدات و ذهنیت راوی و با مشارکت مصاحبه‌گر استخراج و تدوین می‌شود. در این روش از تاریخ نگاری، تأثیر ذهن و شخصیت نویسنده پررنگ و تشدید می‌شود و در نتیجه موضوع و مسئله از دریچه و نگاه خاصی بیان می‌شود. در واقع موضوع و مسئله در اینجا در میان ملاحظات زیادی پیچیده شده است که با رویکرد روان‌شناختی قابل کشف و تجزیه و تحلیل است، حال آنکه در تاریخ مکتوب این ملاحظات به دلیل روش اسنادی و کتاب‌خانه‌ای کم‌رنگ‌تر است. با این توضیح، موضوع و مسئله در فرایند تاریخ شفاهی دستخوش بازبینی شده و یا به شیوه خاصی ارائه می‌شود.

در عین حال در تاریخ شفاهی امکان طرح موضوعات به شیوه‌ای راحت و به دور از تکلف نوشتاری وجود دارد که منجر به تعمیق مباحث و بیان برخی از ناگفته‌ها خواهد شد. در واقع وجوه خاصی از مسائل و موضوعات از طریق تاریخ شفاهی کالبد شکافی، و بیان می‌شوند که امکان بیان آنها در سایر گونه‌های تاریخ نگاری به این شکل امکان‌پذیر نمی‌باشد.

در تاریخ شفاهی بیان حوادث و رخدادها از طریق گفتار سبب می‌شود موضوعات و مسائل به صورت زنده‌تر احساس شوند حال آنکه در سایر گونه‌های این امر به سهولت امکان‌پذیر نخواهد بود.

"تک‌گویی" در تاریخ شفاهی و مشارکت مورخ (مصاحبه‌گر) در طرح مسائل و پیشبرد و تکمیل آنها موجب شکل‌گیری مفاهیم و صورت‌بندی جدید از مسائل و موضوعات می‌شود که امکان دارد با نوعی تحریف تاریخ همراه شود.

بر اساس ملاحظاتی که اشاره شد تاریخ شفاهی در واقع

"تکامل یافته‌ی خاطره‌گویی" است. نظر به اینکه خاطرات به دنیای اندرونی روایانش مربوط هستند. (همان، ص ۵) روش گفت‌وگو سبب می‌شود مورخ در یک مشارکت فعال با راوی، صورت جدیدی از تاریخ را تبیین کند. در واقع "کسی که فرد را از اندرونی خودش به بیرون می‌آورد، مورخ شفاهی است" (همان، ص ۵) همچنین تاریخ شفاهی "مکمل تاریخ نگاری مکتوب" است زیرا خاطرات فردی را از طریق گفت‌وگو به دیگران منتقل می‌کند و در نتیجه خاطره با انتقال از اندرون افراد از طریق گفت‌وگو به عنوان یک مرجع به ساحت تاریخ قدم می‌گذارد. به همین دلیل به نظر می‌رسد "تاریخ شفاهی در مقایسه با خاطره‌گویی یا خاطره‌نویسی" برای تاریخ نگاری حوادث و رخدادها از اهمیت بیش‌تری برخوردار است.

نظر به اینکه اهمیت تاریخ نگاری در استفاده از اسناد و همه‌جانبه‌نگری در طرح و بیان مسائل است، آنچه در مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه با حضور راویان در کلیه مراحل و صحنه‌ها به هنگام وقوع حوادث جنگ در جبهه‌های جنگ صورت گرفته با هدف نگارش تاریخ معتبر و مستند جنگ و با استفاده از روش‌های مختلف از جمله تاریخ شفاهی بوده است. منابع مورد بررسی و استفاده در مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ شامل چهار بخش کلی است:

۱- ثبت و ضبط جلسات تصمیم‌گیری و فرماندهی صحنه جنگ از طریق حضور و مشاهده و استماع راویان

۲- جمع‌آوری کالک، نقشه و اسناد عملیات در زمان واقعه و پس از آن

۳- گفت‌وگو با فرماندهان رده‌های مختلف پس از انجام عملیات

۴- بررسی سایر منابع از جمله رسانه‌های خبری و آثار منتشره

در این بخش نظر به اهمیت موضوع تاریخ شفاهی گزارشی با استفاده از دو مقاله:

جایگاه و نقش منابع شفاهی در تاریخ نگاری نوشته ابوالفتح مومن (ماهنامه زمانه، شماره ۳۴، تیر ۱۳۸۴) و گفت‌وگو با دونالد ریتچ، چگونه تاریخ شفاهی را اجرا کنیم. نوشته جیسی نیکلاس مترجم مجید یوسفی (روزنامه اعتماد ملی ۱۹ و ۲۰ تیرماه ۱۳۸۶) به همراه معرفی سایت‌های تاریخ شفاهی در جهان تهیه شده است

مقاله «جایگاه و نقش منابع شفاهی در تاریخ نگاری ایران» نوشته آقای ابولفتح مومن، تلاش می کند به سوالات بنیادین زیر پاسخ می دهد: آیا منابع تاریخی مورد استفاده در تدوین تاریخ شفاهی قابل اعتمادند؟ چگونه و با چه روش هایی می توان به حقیقت و درستی و یا مخدوش بودن این منابع پی برد؟ تاریخ شفاهی در کل تا چه اندازه از اعتبار علمی برخوردار است؟

منابع تاریخی از نظر نویسنده شامل موارد زیر می باشد:

الف اسناد:

منبع اول و اصیل در هر تحقیق و پژوهش تاریخی، اسناد هستند که در واقع باید آنها را کلید اصلی و رمزگشای هر پژوهشی دانست. اسناد می توانند مطالب منابع و ماخذی چون نشریات، خاطرات، سفرنامه ها و... را تایید و یا نقض و نقد کنند. اسناد تاریخی بخش زیادی از موجودی بایگانی ها، شامل همه مکاتبات سلطنتی، فرمان ها، اسناد معاهدات سیاسی، انواع نوشته های اداری و دیوانی، گزارش های اقتصادی، فرهنگی و نظامی، اسناد قضایی، مالی و حقوقی و نیز برخی از مکاتبات خصوصی و خانوادگی را دربرمی گیرد، که در اصطلاح پیشینیان آنها را «سلطانیان» و «دیوانیان» می نامیدند

ب- تاریخ شفاهی:

منبع دیگر در تحقیقات تاریخی، خاطرات و یادداشت های افرادی هستند که خود شاهد و ناظر رویدادها بوده اند. این گونه نوشته ها علیرغم برخورداری از پاره ای کمی و کاستی ها و نیز احتمال دخالت اغراض شخصی و سیاسی در آنها، بسیار ارزشمند هستند. خاطرات در واقع گونه ای جدید و پرشمار از منابع تاریخ معاصر کشور ما به شمار می آیند که در شکل نوین خود از سنت غربیان متأثر هستند. آنچه در خصوص این منابع تاریخی باید مورد توجه جدی پژوهش گران تاریخ قرار گیرد، نقد و بررسی دقیق و موشکافانه منابع مذکور می باشد. در نقد و بررسی خاطرات، علاوه بر لزوم آگاهی پژوهش گران از دوره تاریخی که خاطرات از آن حکایت می کند، شناخت پایگاه اجتماعی و طبقاتی خاطره نویس و همچنین آگاهی از گرایش های فکری و عقیدتی و نیز خصوصیات فردی او بسیار مهم و اساسی است. (۷) از طرف دیگر خاطرات بنا به دلایل عدیده از جمله به دلیل مصلحت گرایی، اعمال حب و بغض های شخصی و داوری ها و گزارش های یک طرفه ای که

عمدتاً بر رعایت منافع فردی و اجتماعی نویسنده مبتنی هستند به لحاظ ارزش تاریخی در رتبه نخست منابع قرار ندارند و حتی برخی از آنان حاوی اکاذیب گمراه کننده ای نیز هستند، اما در عین حال همین خاطرات علاوه بر ابهام زدایی از برخی اطلاعات و اسناد تاریخی، گاه چنان گزارش ها و اخبار بدیع و تازه ای را در اختیار می گذارند که علیرغم کاستی ها و معایب مذکور، ارزش آنها به سطح ارزش اسناد و مدارک دست اول ارتقا می یابد

مراکز تاریخ شفاهی*

امروزه مراکز متعددی در راستای تدوین تاریخ شفاهی به جمع آوری خاطرات و مصاحبه با افراد و شخصیت ها می پردازند که تعدادی از این مراکز به سازمان ها و نهادهای داخل کشور و تعدادی نیز به دانشگاه ها و موسسات خارجی وابسته هستند و بیشتر آنها در کشور امریکا فعالیت می کنند.

الف- مراکز خارج از کشور:

۱- دانشگاه هاروارد: این دانشگاه با همکاری حبیب الله لاجوردی خاطرات رجال عصر پهلوی را جمع آوری می کند. وی ابتدا طرح سیصد تاریخ شفاهی را تهیه کرد و هم اینک به جمع آوری اطلاعات از رجال نظامی، سیاسی و اجتماعی، وزراء و وکلای دوره پهلوی در قالب ذکر خاطرات می پردازد. این مرکز، خاطرات جمع آوری شده را تا زمان صدور اجازه نشر از سوی صاحب خاطره، نگاه می دارد؛ چنان که برخی از صاحبان خاطره ها صرفاً به شرطی اجازه نشر خاطراتشان را می دهند که حداقل ده سال از مرگ آنان گذشته باشد، و ظاهراً دانشگاه هاروارد نیز شروط آنان را می پذیرد. از دویست مجموعه خاطرات جمع آوری شده از تمام اصناف و مشاغل، یک دوره تاریخ معاصر همه جانبه از ایران به دست خواهد آمد که در کل باید گفت در نوع خود کار عمیق و همه جانبه ای است. روش کار آنان به این گونه است که از هر مصاحبه سه نسخه تهیه می کنند: یک نسخه را برای دانشگاه کمبریج انگلستان می فرستند، یک نسخه در دانشگاه هاروارد نگهداری می شود و نسخه سوم را به صاحب ترجمه می دهند (همگی این نسخه ها به زبان فارسی هستند). از نمونه کارهای این مرکز می توان به خاطرات شاپور بختیار، علی امینی، دکتر مظفر بقائی، دکتر کریم سنجابی، دکتر مهدی حائری، غلامحسین ساعدی و دکتر مجتهدی اشاره کرد. (۱۰)

۲- پروژه تاریخ شفاهی چپ: این مرکز تحقیقاتی زیر نظر

موسسه بین‌المللی تاریخ اجتماعی آمستردام در هلند فعالیت می‌کند و تاکنون دویست و شصت و دو ساعت مصاحبه از بیست و هشت نفر از رجال چپ جمع‌آوری کرده است. سایت این مرکز در اینترنت هم اینک دایر می‌باشد.

۳- **مرکز تاریخ نیروی زمینی ایالات متحده:** نیز از دیگر مراکزی است که در زمینه تاریخ‌نگاری ایران معاصر مشغول به فعالیت است و خاطرات فرماندهان و مستشاران نظامی آمریکا در ایران را جمع‌آوری می‌کند. حاصل کار آنان مجموعه‌ای شامل خاطرات صدوپنجاه‌هزار مستشار امریکایی را دربرمی‌گیرد. تاکنون هیچ‌کدام از بخش‌های این مجموعه منتشر نشده‌اند.

۴- **مرکز تاریخ شفاهی زنان ایران:** وابسته به بنیاد مطالعات ایران، با بودجه اشرف پهلوی در آمریکا فعالیت می‌کند. نشریه ایران‌نامه از سوی این موسسه منتشر می‌گردد. موسسه مذکور خاطرات چند تن از زنان عصر پهلوی را جمع‌آوری کرده است که تاکنون هیچ‌کدام منتشر نشده‌اند.

۵- **بنیاد مطالعات مجموعه تاریخ شفاهی ایران:** این مرکز نیز به همان بنیاد مطالعات ایران وابسته است و هم‌اکنون در آمریکا مشغول به فعالیت می‌باشد. این موسسه بیش از هفتصد ساعت خاطره از صد و هشتاد نفر ضبط کرده است که حجمی بالغ بر چهارده هزار صفحه را شامل می‌شود اما تاکنون از این مجموعه هیچ اثری منتشر نشده است.

۶- **مرکز تاریخ‌نگاری شفاهی یهود:** این نهاد تحقیقات تاریخی را خانم هما سرشار یهودی‌اهل همدان در آمریکا تاسیس نموده است و از جمله کارهای آن می‌توان به خاطرات شعبان جعفری اشاره کرد. وی اخیراً تدوین خاطرات هژبر یزدانی را در دستور کار موسسه قرار داده و نیز کتابی به انگلیسی به نام فرزندان استر چاپ کرده است که بیست و پنج مقاله مفصل درخصوص تاریخ یهودیان ایران از دوران‌های گذشته تا عصر حاضر را شامل می‌شود. (۱۱)

ب- مراکز داخل کشور:

مراکز متعددی در داخل کشور در زمینه جمع‌آوری خاطرات و تدوین تاریخ شفاهی فعالیت دارند؛ که از جمله به مراکز زیر می‌توان اشاره کرد:

۱- **معاونت تاریخ شفاهی مرکز اسناد انقلاب اسلامی:** این معاونت از شخصیت‌هایی که در جریان حوادث انقلاب اسلامی و پیش از آن حضور داشته‌اند، مصاحبه به عمل می‌آورد و با

طرح سوالات تخصصی از سوی اهل فن، مطالب لازم و ضروری را از مصاحبه‌شونده دریافت می‌کند و سپس این مطالب را از روی فیلم و نوار پیاده کرده و ویراستاری می‌کند و سپس نتیجه و برآیند کار را جهت تدوین در اختیار محققان قرار می‌دهد.

از ویژگی‌های آثار ارائه‌شده از سوی این مرکز، تطبیق خاطرات با اسناد و مدارکی است که از شخص و حوادث در آرشیو این مجموعه وجود دارد و ضمناً تصاویر اسناد مذکور در پایان کتاب خاطرات آورده می‌شود. از جمله خاطرات منتشرشده توسط معاونت تاریخ شفاهی مرکز اسناد انقلاب اسلامی، می‌توان به خاطرات سیداحمد حسینی ملایری، خاطرات آیت‌الله طاهری خرم‌آبادی و مبارزات شهید محلاتی (۱۲) اشاره کرد.

۲- **بنیاد تاریخ انقلاب اسلامی:** این موسسه با افراد متعددی مصاحبه نموده و خاطرات و اسناد زیادی را جمع‌آوری کرده است که بخشی از این کارها در فصل‌نامه «یاد» منتشر شده‌اند.

۳- **دفتر ادبیات انقلاب اسلامی حوزه هنری:** واحد تاریخ شفاهی این دفتر، خاطرات بسیار خوبی را جمع‌آوری و چاپ کرده است. از ویژگی‌های کار این دفتر، زیرنویس‌ها و معرفی افراد مرتبط ذکرشده در متن خاطرات می‌باشد که استفاده از بانک اطلاعات و آرشیو فرهنگ نام‌آوران معاصر ایران بر غنای مطالب آنها افزوده است. از کتب منتشرشده توسط این واحد می‌توان به خاطرات احمد احمد، (۱۳) مرضیه حدیدچی (دباغ)، (۱۴) سیدمحمدکاظم بجنوردی (۱۵) و خاطرات علی امینی اشاره کرد.

۴- **موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران:** این مرکز با دراختیارداشتن اسناد خانواده‌های بزرگ و حکومت‌گر، از ویژگی خاصی در کارهای خود برخوردار است و در کنار آن با جمع‌آوری خاطرات شخصیت‌های شاخص بر غنای کار خود می‌افزاید. موسسه مذکور تعدادی از این خاطرات را در قالب کتاب و مقاله در فصلنامه تخصصی تاریخ معاصر ایران منتشر کرده است.

۵- **سازمان اسناد و کتابخانه ملی:** این مرکز علاوه بر تهران، شعبه‌هایی نیز در شمال غرب، غرب و سایر نقاط کشور دارد و از طریق این زیرمجموعه‌ها در زمینه تاریخ شفاهی فعالیت می‌کند. اما تاکنون در این زمینه اثر خاصی منتشر نکرده است.

مسئله مهم در تاریخ شفاهی چنانکه اشاره شد نقش مصاحبه کننده است که در واقع در ارائه روایت با راوی سهیم می شود. تکنیک ها و روش مصاحبه در «گفت و گو با دونالد ریچ»، استاد تاریخ اداره تحقیقات کنگره آمریکا بررسی شده است و حاوی نکات بسیار ارزشمندی است.

دونالد ریچ در پاسخ به این پرسش که یک مصاحبه کننده خوب باید چه ویژگی هایی داشته باشد می گوید: مصاحبه کنندگان تاریخ باید برای مصاحبه شونده هایشان محیطی آرام فراهم کرده و به حرف هایی که قصد گفتنش را دارند به دقت گوش داده، به عقایدشان احترام گذاشته و پاسخ های صادقانه را تشویق کنند. مهارت های شنیداری خود به خود حاصل نمی شوند و مصاحبه کنندگان برای کسب این نتایج باید سخت تلاش کنند. مصاحبه ها تا حدی اجرایی هستند، نه تنها مصاحبه کنندگان قصد کنترل خود را دارند، مصاحبه شونده ها نیز اغلب برای یادآوری و توصیف وقایع گذشته دستپاچه می شوند؛ چون آنها نیز می خواهند کارشان را به نحو مطلوب انجام دهند. هیچ کس دوست ندارد فراموش کار و گنگ به نظر برسد. مصاحبه کنندگان تاریخی باید در مصاحبه مانند یک شریک رفتار کنند و تاجایی که امکان دارد به مصاحبه شونده ها کمک کنند احساس راحتی، نزدیکی و دقت را به دست آورند. مصاحبه کنندگان باید بدون راهنمایی اسامی، تاریخ ها و اطلاعات دیگر را ارائه دهند تا مکالمه را همچنان ادامه دهند. یکی از وظایف بحرانی مصاحبه کنندگان این است که به منظور ارزیابی گذشته حس اکراره را به صداقت و شاید انتقاد از خود تبدیل کنند. قوانین و اصول بنیادی که در مورد همه انواع مصاحبه تاریخی شفاهی به کار می رود؛ عبارتند از: اجرای تکالیف تان، آماده شدن طرح پرسش های معنادار اما نامحدود؛ قطع نکردن پاسخ ها؛ دنبال کردن چیزی که می شنوید؛ آگاهی کامل از تجهیزات خود؛ پردازش فوری کاست ها و به خاطر داشتن و تمرین اخلاقیات مصاحبه.

وی درباره اینکه یک مصاحبه کننده چگونه باید برای مصاحبه آماده شود؟ می گوید:

خود را با اطلاعاتی که در مورد موضوع و مردم مصاحبه شونده و خانواده ها، جوامع، شغل ها، موفقیت ها و شکست هایشان وجود دارد، آشنا سازید. مصاحبه کنندگان در ابتدا با خلاصه ای در مورد مصاحبه شونده ها آشنا شده و سپس وارد جزئیات می شوند. برای

درک و تنظیم سوالات منابع منتشر شده از قبیل پیشینه خانوادگی، شهر، موسسه و پیشینه وقایعی که به طور انفرادی تجربه کرده اند را مطالعه کنید. موضوعات قبلی روزنامه ها و مجلات، شجره نامه های منتشر شده یا نشده و منابع دیگری که احتمالاً در بخش تاریخی کتابخانه ها یافت می شوند آغاز طبیعی تحقیق است. معمولاً فقط جلسات اولیه مصاحبه به این گونه تحقیقات پیشرفته نیاز دارد و مصاحبه های بعدی براساس تحقیق اولیه خواهد بود و برای آمادگی زمان کمتری صرف می شود. هزینه آمادگی زمانی، آن قدر کاهش می یابد که با یک سرمایه گذاری در تحقیق اولیه چندین مصاحبه قابل اجرا باشد.

وی هم چنین درباره اینکه برای هر مصاحبه چند پرسش باید طرح شود می گوید:

پرسش ها هر چه بیشتر باشد بهتر است. بعضی از مصاحبه شونده ها به یک سوال بسیار ساده پاسخ های بسیار طولانی می دهند و ممکن است طی یک تک گویی چندین پرسش از فهرست پرسش های مصاحبه کننده را حدس بزنند و بی درنگ در مورد این موضوعات شروع به بحث کنند، بعضی ها بسیار خلاصه پاسخ می دهند و برای حرف کشیدن از آنها باید چندین سوال بپرسید.

درباره تعداد مصاحبه با یک فرد ریچ می گوید؟

تاریخ های شفاهی تک جلسه ای شبیه «تصویر لحظه ای صوتی» هستند. براساس اهداف و بودجه تان سعی کنید با هر فرد بیش از یک بار مصاحبه کنید، چون برای شکستن یخ اغلب افراد بیش از یک مصاحبه نیاز است. ملاقات های مکرر صمیمیتی ایجاد می کند که باعث افزایش صداقت می شود. پرسش گر و مصاحبه شونده هر دو به زمان هایی نیاز دارند تا ارتباط شان را گسترش دهند و سوالات مشکل بپرسند و پاسخ های صادقانه ارائه دهند. مصاحبه شونده ای جلسه چهارم مصاحبه اش را با این جمله آغاز کرد «تاکنون به خاطر شما شکر اندود شده داده ام» و سپس درباره روابط حرفه ای ناپسندش صحبت کرد. وی پیش از اینکه احتیاطش را کاهش دهد پس از سه جلسه مصاحبه اعتماد خود را به دست آورد. مصاحبه شونده ها موضوعات را عمداً مخفی نگه نمی دارند چون برای اینکه کسی تمام جزئیات را به خاطر آورد زمان زیادی نیاز است. اکثر ذهن ها به طور منظم و دقیق عمل نمی کنند و بسیار از ما نمی توانیم به ترتیب زمانی خاطرات مان را به یاد آوریم و به طور منطقی

طبقه بندی کنیم. معمولاً حافظه با تداعی عمل می کند. بهتر است تا زمانی که مصاحبه کننده حس کند که موضوع اصلی خسته کننده شده، چند جلسه برگزار شود. اما مراقب مصاحبه شونده تنهایی که می خواهد عمداً جلسات مصاحبه را طولانی کند، باشید.

درباره اینکه یک مصاحبه متوسط چقدر باید طول بکشد؟ می گوید:

هر جلسه مصاحبه را بیش از ۲ ساعت طول ندهید مگر اینکه در سفر باشید و برنامه ای سفت و سخت داشته که به جلسات طولانی تر و حتی ۲۴ ساعته نیاز باشد. جلسات طولانی تر اغلب روی مصاحبه شونده هایی که خسته و گیج می شوند تاثیری «مسکن وار» دارد. پرسش گر در شنیدن حرف ها نیز مشکلاتی خواهد داشت، اگر جلسات طولانی مدت لازم باشد، چندین بار استراحت بدهید تا هر دو طرف استراحتی داشته باشند.

بهترین روش برای آغاز ارتباط با مصاحبه شونده ها ریتج را این گونه توضیح می دهد:

هدف از مصاحبه و موضوع پروژه شما را با نامه یا تماس تلفنی اطلاع دهید. برایشان توضیح دهید از نوارها و رو نوشت ها چه استفاده ای خواهید کرد و اجازه قانونی را که مصاحبه شونده ها باید امضاء کنند را برایشان شرح دهید، پس از انجام مکالمات تلفنی نامه ای ارسال کنید تا برای فایل هایتان گزارشی داشته باشید. داشتن نام، آدرس، شماره تلفن، اهداف مصاحبه و تاریخ برنامه شما بطور مکتوب برای مصاحبه شونده های مسن بسیار حائز اهمیت است. گاهی اوقات مصاحبه کننده ترتیب ملاقاتی مقدماتی، مثلاً برای ناهار را می دهد تا با مصاحبه شونده بیشتر آشنا شود تا درباره موضوعات اصلی که طی مصاحبه های واقعی راجع به آنها بحث خواهد شد ایده بهتری داشته باشد. داشتن ملاقات های مقدماتی کاملاً بستگی به زمان مصاحبه کننده و مصاحبه شونده و بودجه پروژه دارد. در بعضی پروژه ها به علت اجتناب از سادگی و خود بخودی بودن پرسش های غیر تکراری جلسات پیش از مصاحبه، دلسرد کننده هستند.

مصاحبه را طبق راحتی مصاحبه شونده برنامه ریزی کنید،

و حتماً به موقع حاضر شوید. برنامه ریزی با مصاحبه شونده های مهم تر ممکن است باعث بروز مشکلاتی شود، مخصوصاً اگر

مصاحبه کننده مجبور باشد برای مصاحبه مسافرت کند. هدف پروژه تان را مدام در مصاحبه تکرار کنید، و مطمئن شوید که مشکلات و هزینه های مربوطه را ذکر کرده اید. زمانی که قصد رفتن به خانه یا اداره محل را دارید، مسیرهای رسیدن به آنجا را بپرسید. در آغاز مصاحبه هیچ چیز ناخوشایندتر از دیر رسیدن مصاحبه کننده و هیجان پس از جست و جویی عصبی برای یافتن آدرس نیست. مصاحبه کنندگان مهمانند و باید مانند یک میهمان رفتار کنند. اگر مصاحبه کننده دیر برسد، سیگار بکشید، آدامس بجود، لباس نامناسب بپوشد، یا به حساسیت های مصاحبه شونده توهین کند، مصاحبه ها به آسانی منحرف می شوند.

درباره عمل دستگاه ضبط صوت که کجا باید آن را قرارداد می گوید:

ضبط صوت را جایی قرار دهید که به راحتی آن را ببینید و مرتب عملکرد آن را چک کنید، اما باید دور از مسیر مستقیم دید مصاحبه شونده باشد تا مانع حواس پرتی او شود. گاهی اوقات تجهیزات افراد را عصبی می کنند، اما اگر ضبط روبرویشان نباشد پس از چند دقیقه آن را نادیده می گیرند. میکروفون باید نزدیک مصاحبه شونده قرار گیرد، ترجیحاً مانند یک میکروفون لاولی سنجاق زده شود. وجود خروجی های الکتریکی یا نبود آنها نیز ممکن است مکان ضبط را تعیین کنند. از بسته های باتری قابل شارژ استفاده کنید یا در مواردی که هیچ خروجی مناسب یا باتری اصلی وجود ندارد با خود باتری ببرید. ضبط صوت هیچ گاه نباید پنهان شود، زیرا ضبط کردن پنهانی مغایر اعتماد و اطمینان موجود در تاریخ شفاهی است. ضبط پنهانی غیر اخلاقی و در اکثر موارد غیر قانونی است.

با تجهیزات خود یعنی ضبط صوت و میکروفون آشنا شوید. نقص تجهیزات تست ممکن است باعث از دست دادن مصاحبه شود یا آنقدر بی کیفیت ضبط شود که قابل به رونویسی نباشد. هر مصاحبه شونده باید سعی کند حداقل یکبار از روی نوار رونویسی کند تا متوجه کیفیت خوب صدا شود. اکثر مصاحبه کنندگان سعی دارند تجهیزات شان را جایی قرار دهند که کودکان، همسران مورد تحقیق، منشی ها، زنگ های تلفن، پنجره های باز، ترافیک خیابان، تهویه های هوا، ساعت های بلند، و امثال اینها باعث به هم خوردن مصاحبه نشوند. همه مصاحبه شونده ها دوست دارند میزبان

خوبی باشند، اما فنجان‌ها و قهوه و بشقاب‌ها، گردش یخ در نوشیدنی‌ها، و صداهای خارجی دیگر همه در نوار ضبط خواهد شد. ممکن است مصاحبه شونده از این اضطراب روزمره ناراحت نشود، اما باعث حواس‌پرتی مصاحبه‌کننده شده و رونویسی، ویرایش و اهداف تحقیقاتی را از روی نوار برایش مشکل سازد.

درباره تنظیم پرسش‌ها ریتج می‌گوید:

طرح مصاحبه‌بستگی به اهداف پروژه دارد. در بعضی پروژه‌ها، کل داستان زندگی مصاحبه‌شونده به هم مرتبط است؛ در بعضی دیگر؛ تمرکز بیشتر روی وقایعی خواهد بود که مصاحبه‌شونده در آن شرکت داشته است. مصاحبه‌های زندگی‌نامه‌ای معمولاً بر اساس تاریخ پیش می‌روند. اگر پروژه روی حادثه تمرکز کند، پرسش‌ها موضوعی‌تر خواهند شد. پریدن روی پرسش اصلی شیوه خوبی نیست. پرسش اول را زیاد ناگهانی و مقابله‌ای نپرسید؛ بلکه با ایجاد زمینه تاریخی و نشان دادن چیزها به روال تاریخی، پرسش‌های اوچی را مطرح کنید. مردم بیشتر دوست دارند وقایع را بطور تاریخی به یاد آورند. ابتدای بحث را با پرسش‌های معمولی آغاز و سپس با سئوال‌ات صریح‌تر و کنایه‌دارتر ادامه دهید. پرسش‌ها بسیار موضوعی ممکن است پاسخ‌هایی بدون عمق و زمینه داشته باشد. پرسش‌های موضوعی کاملاً در یک چارچوب تاریخی قرار می‌گیرند.

مصاحبه‌کننده باید دو نوع پرسش را با هم ترکیب کند؛ پرسش اول نامحدود، مانند «میشه از دوران کودکی تان تعریف کنی؟» و پرسش‌های دوم ویژه: «کدام مدرسه می‌رفتید؟» اگر مصاحبه‌کننده مصاحبه‌را با پرسش‌های بسیار ویژه آغاز کند می‌تواند مصاحبه‌را تحت کنترل کامل خود در آورد. مصاحبه‌کننده‌ها باید پیش از آغاز پرسش‌ها به مصاحبه‌شونده‌ها اجازه دهند چیزهایی را که به نظرشان مهم است بازگو کنند. بهترین تاریخ شفاهی شبه تک‌گویی مصاحبه‌شونده است. از پرسش‌های نامحدود استفاده کنید تا مصاحبه‌شونده‌ها داوطلبانه شروع به صحبت کنند، درباره موضوعات بیان‌نشدنی، و زمان کافی داشته باشند تا تمام موضوعات مربوط به موضوع اصلی را ذکر کنند. زمانیکه مصاحبه‌شونده به پرسشی نامحدود پاسخ می‌دهد برای بیرون کشیدن پاسخ‌های واقعی از پرسش‌های ویژه استفاده کنید.

گزارش‌گران سیاسی و وکلای دادگاه در شیوه‌ای که «مصاحبه‌دودکشی» نام دارد از این نوع پرسش‌های ترکیبی

استفاده می‌کنند، جست‌وجوی آنها با پرسش‌های معمولی آغاز می‌شود و تا زمانی که مصاحبه‌شونده در پاسخ به پرسش‌های نهایی مشکلی نداشته باشد به پرسش‌های ویژه‌تر ختم می‌شود. تاریخ شفاهی ابزار رقابتی مصاحبه‌است، اما در صورت جدلی بودن موضوع شیوه دودکشی مفید خواهد بود. به یاد داشته باشید که مصاحبه‌کنندگان فقط محدود به پرسش نیستند. عبارات حقیقی، بازگویی مجدد و دقیق گفته‌های مصاحبه‌شونده، مشاهدات و نظرات مختصرکه باعث پاسخ‌گویی مصاحبه‌شونده و ایجاد یک بحث ناگهانی می‌شوند.

افزودن نظرات ضمنی به پرسش‌های ایجاد آرامش کرده و مانع از این می‌شود که مصاحبه‌شونده یک استنطاق به نظر بیاید. اما مصاحبه‌کنندگان همیشه باید این اصوات را بطور میانه استفاده کنند تا مانع منحرف شدن محتوای مصاحبه به سمت عقایدشان شوند. کاربرد پرسش‌های نامحدود به عنوان ابزاری برای «قدرت دادن» به مصاحبه‌شونده‌ها نیز ذکر شده است که با تشویق مصاحبه‌شونده‌ها برای مرتبط‌کردن و تفسیر داستان‌هایشان، اینگونه سئوال‌ات توازن قدرت را از مصاحبه‌کننده به مصاحبه‌شونده منتقل می‌کند. کسانی که صحبت از قدرت بخشیدن می‌کنند مصاحبه‌شونده‌را «خبرچین» و مصاحبه‌کننده را «گزارش‌گر» می‌پندارند. ممکن است مصاحبه‌کننده پرسش‌هایی بپرسد اما مصاحبه‌شونده همچنان می‌خواهد صورت مصاحبه‌را حفظ کند نه اینکه بدون اراده به پرسش‌ها پاسخ دهد.

خطر این شیوه این است که مصاحبه‌شونده‌ها دوست دارند سرگرم شوند و سرنخ‌هایی که پاسخ‌های دلخواه مصاحبه‌کننده را نشانشان می‌دهد، برمی‌گزینند، روش حاصل مخالف روش تاریخ شفاهی است. کار را با پرسش‌های نامحدود آغاز کردن به مصاحبه‌شونده اجازه می‌دهد وسیع و دامنه‌دار صحبت کند، هنگام صحبت کردن مصاحبه‌شونده خوب گوش کنید و نت بردارید اما میان حرفش نپرید. وقتی متوجه شدید مصاحبه‌شونده از موضوع خسته شده و مکث کرده است به عقب برگردید و سئوال‌ات دنباله‌ای بپرسید، نکات گیجی و متناقض را توضیح داده و جزئیات را دنبال کنید.

پاسخ‌های کوتاه ممکن است نشانگر این باشد که مصاحبه‌کننده پرسش‌های بسیار خاص پرسیده و سئوال‌ات نامحدود «چگونه» و «چرا» به اندازه کافی نبوده است. هر مصاحبه‌کننده باید به دنبال «پرسش پایانی» باشد.

ضمیمه گزارش: معرفی سایت های تاریخ شفاهی در جهان*

طی دو دهه اخیر تحقیق با روش تاریخ شفاهی ابعاد نوین و گسترده‌ای پیدا کرد که حاصل آن انتشار هزاران مجموعه، رساله، کتاب، مقاله و آرشیوهای متعدد بود. این امر تحولات بزرگی را در این رشته به وجود آورد. امروزه هزاران مرکز در قالب انجمن، موسسه‌ها، انستیتوها، مراکز دانشگاهی و ... به کار جمع‌آوری، پردازش و نگهداری اطلاعات تاریخ شفاهی در دنیا می‌پردازند. برخی از مهم‌ترین آنها به اختیار معرفی می‌شود.

انجمن‌ها

۱ انجمن جهانی تاریخ شفاهی

(OHA) THE Oral History Association

مشهورترین انجمن و مرکز تاریخ شفاهی در دنیا می‌باشد که در سال ۱۹۶۶ به منظور ایجاد هماهنگی بین مراکز تاریخ شفاهی و تهیه استانداردهای جهانی تأسیس گردید. این انجمن اولین مجموعه قوانین خود را در سال ۱۹۸۶ منتشر کرد که رؤس مطالب قوانین و وجوب تاریخ شفاهی را مشخص کرد. در سال ۱۹۷۹ دومین مجموعه قوانین تاریخ شفاهی در کنفرانس وینسکانس به چاپ رسید. در دهه بعدی ویرایش جدیدی از کلیه قوانین با توجه به تغییرات مورد نیاز صورت گرفت که تحت عنوان (Evaluation Guidelines) چاپ و از طریق سایت انجمن به منظور استفاده همگانی در اختیار تمام تاریخ شفاهی دانان قرار گرفته است. این انجمن همه ساله کنفرانس‌هایی به منظور ایجاد هماهنگی بین مراکز شفاهی و تبادل از طریق کمیته‌های تخصصی برگزار می‌کند. سایت انجمن جهانی تاریخ شفاهی مطالب متنوع و مفیدی در زمینه‌های گوناگون به علاقه‌مندان ارائه می‌دهد. برخی از مهم‌ترین مطالب مندرج در این سایت این انجمن عبارتند از:

کمیته‌های کاری مختلف

راهنمایی برای قوانین و مقررات تاریخ شفاهی

اطلاعات کلی راجع به انجمن

نحوه ثبت نام

مزایای عضویت در انجمن

نحوه ثبت در کنفرانس‌های سالیانه

انتشارات

نحوه پیوستن به انجمن

مجموعه‌ای از مهم‌ترین سایت‌های تاریخ شفاهی و ...

آدرس وب سایت و ایمیل:

WWW.dickinson.Edu/organizations/oha

Email: OHA @ dickinson .edu

۲- انجمن بین‌المللی تاریخ شفاهی:

این انجمن به طور غیررسمی در سال ۱۹۷۹ با تلاش گروهی از تاریخ شفاهی دانان تأسیس شد، اما به طور رسمی در جریان ششمین گردهمایی انجمن در گوتنبرگ سوئد اعلام موجودیت کرد. اعضای این انجمن هدف از تشکیل آن را تلاش در جهت بهبود و پیشرفت ارزش تاریخ شفاهی و گسترش همکاری میان متخصصات تاریخ شفاهی اعلام کرده‌اند. برخی از مزایای عضویت در این انجمن عبارت است از:

۱- برگزاری کنفرانس شفاهی (هر دو سال یکبار)

۲- استفاده از بولتن تهیه شده در مرکز بین‌المللی تاریخ شفاهی و نمایه‌ای از مجلات تاریخ شفاهی در دنیا.

۳- شرکت در کمیته‌های تاریخ شفاهی و داشتن حق رأی در این کمیته.

انجمن توسط یک شورای مشورتی که در کنفرانس‌های تاریخ شفاهی توسط اعضا انتخاب می‌شود، اداره می‌گردد.

آدرس وب سایت و ایمیل:

«<http://www.file.arlinstutos/ravignai/historia/ioha.htm>»

www.file.arlinstutos/ravignai/historia/ioha.htm

Email: almut.leh @ fernuni-hagen .de

۳- انجمن تاریخ شفاهی در کانادا:

(Canadian oral History Association)

این انجمن به منظور کمک به متخصصین و گروه‌های تاریخ شفاهی از طریق ایجاد یک مرکز به وجود آمده که امکاناتی نظیر برقراری ارتباط با متخصصین و پروژه‌های مختلف را در اختیار اعضا قرار می‌دهد و هر ساله علاوه بر گزارش سالیانه که منتخبی از مطالب مربوط به تاریخ شفاهی در کانادا است و خبرنامه‌ای که شامل اخبار مربوط به هیئت رئیسه است، پروژه‌های شخصی و کتاب منتشر می‌کند:

آدرس وب سایت:

www.ncf.carleton.ca/oral-history

۴- انجمن تاریخ شفاهی تکزاس

(TOHA) Texas oral history Association

این انجمن در سال ۱۹۸۲ در تکزاس تأیید شد و به عنوان یک شبکه شفاهی دانان در تکزاس و سایر ایالات امریکا و کشورهای دیگر خدمات می‌دهد. وی سایت انجمن خدماتی مانند اعلام نشست‌های انجمن، اطلاعات اعضاء مربوط به سایر سایت‌ها و ... را در بر می‌گیرد. این انجمن که زیر نظر دانشگاه بایلر فعالیت می‌کند خبرنامه‌ای در مورد فعالیت‌های اعضاء پروژه‌ها و سایر اقدامات منتشر می‌نماید.

www.baylor.edu/TOHA

۵- انجمن تاریخ شفاهی ساوت وست:

Association (SOHA) southwest oral History

این انجمن در سال ۱۹۸۱ به منظور خدمت به تاریخ شفاهی در آریزونا، جنوب کالیفرنیا، نوادا، نیومکزیکو و نواحی اطراف به وجود آمد. وب سایت این انجمن شامل مطالب متنوع در مورد مقالات، اتاق کار و سایر موضوعات فرهنگی در ساوت وست می باشد. این انجمن رابطه نزدیکی با انجمن بین المللی تاریخ شفاهی دارد و اعضای آن می توانند از مزایای شرکت در کنفرانس های انجمن، کاری گروهی، شرکت و کمیته های مختلف برخوردار گردند.

آدرس وب سایت:

www.unm.edu/unmarcho/oralhist.html

مراکز دانشگاهی

۱- دانشگاه کلمبیا:

مرکز تاریخ شفاهی دانشگاه کلمبیا بزرگ ترین و قدیمی ترین مرکز در دنیا می باشد که در سال ۱۹۴۸ توسط آلن نوینز تأسیس شد. سایت این مرکز اطلاعات متنوعی را در مورد تاریخچه و پیشینه تاریخ شفاهی، فعالیت های حرفه ای، نحوه انجام و نگهداری مصاحبه ها، قوانین مربوط به استفاده از موارد تاریخ شفاهی (میکروفیلم، میکروفیش، نوار مصاحبه) دارد. سمینارهای این دانشگاه به علت شرکت افراد زبده در زمینه تاریخ شفاهی در زمره بهترین سمینارها به شمار می آید و لیستی از مصاحبه ها و موضوعات آن به طریق الفبایی و نمایه در اختیار بازدیدکنندگان قرار می گیرد.

آدرس وب سایت:

www.columbia.edu/en/libraries/indive/oral

۲- انیستیتو تاریخ شفاهی دانشگاه بایلر:

این انیستیتو در سال ۱۹۷۰ در مرکز تکراس به عنوان بخشی از دانشگاه بایلر تأسیس شد. این قسمت به جمع آوری اطلاعات تاریخی از افراد در زمینه های گوناگون از طریق نوار کاست پرداخت و آنها را از طریق پیاده کردن نوار، در اختیار عموم قرار داده است. کلیه مصاحبه ها در آرشیو مرکزی دانشگاه بایلر انجام می شود. انیستیتو یکی از اعضای انجمن تاریخ شفاهی و مسئول انجمن تاریخ شفاهی تکراس و عضو انجمن ملی تاریخ شفاهی در امریکا است. سایت این انیستیتو اطلاعات متنوعی در مورد اهداف، پروژه های تاریخ شفاهی، انتشارات، تحقیقات در دست انجام، چگونگی انجام تاریخ شفاهی و ... را در برمی گیرد.

www.baylor.edu/oral-history

۳- دانشگاه ایندیانا:

مرکز تاریخ شفاهی ایندیانا در سال ۱۹۶۸ به منظور حفظ، نگهداری خاطرات و سنت های مربوط به تاریخ امریکا به صورت اعم و منطقه ایندیانا و میدوست به صورت اخص در دانشگاه ایندیانا تأسیس گردید. این مرکز تاکنون ۱۶۰۰ مصاحبه را در زمینه تاریخ ایندیانا و تکامل

تدریجی گروه‌های آن انجام داده است، که برای استفاده محققان و عموم در دسترس می‌باشد. این مرکز اقدام به چاپ خبرنامه و جزوه در راستای اطلاع‌رسانی در مورد تاریخ شفاهی کرده است. سایت این دانشگاه اطلاعات متنوعی در مورد مواد جمع‌آوری شده تاریخ شفاهی، خبرنامه، تکنیک‌های تاریخ شفاهی، فرم‌های کاری، سایر مراکز تاریخ شفاهی و معرفی منابع متنوع در مورد تاریخ شفاهی را در بر دارد.

آدرس وب سایت

www.indiana.edu/ohre/

۴- دانشگاه اوکلاهما:

مرکز تاریخ شفاهی اوکلاهما در سال ۱۹۵۹ زیر نظر دانشگاه تأسیس شد که مجموعه وسیعی از تاریخ محلی و منطقه‌ای را در بر می‌گیرد و تاکنون مصاحبه‌های متعددی را در زمینه‌های مرتبط با لوس آنجلس انجام داده است. این مصاحبه‌ها بعد از پیاده‌سازی، تایپ و نمایه‌سازی، برای استفاده عموم در آرشیو دانشگاه نگهداری می‌شود. این مرکز به عنوان یکی از اعضای مؤسس انجمن جهانی تاریخ شفاهی محسوب می‌گردد. وب سایت این مرکز اطلاعات متنوعی را در مورد تاریخچه مرکز، کارمندان، مصاحبه‌های انجام شده، چگونگی انجام تاریخ شفاهی و ... در بردارد.

آدرس وب سایت:

www.library.ucla.edu/libraries/specia/ohp/ohporg.htm

۵- دانشگاه برکلی

این مرکز در سال ۱۹۵۴ به منظور حفظ سنت‌های منطقه بنکرافت (banceroft) تأسیس شد که در موضوعات عمده‌ای مانند قانون، حکومت هنرمندان، تجارت، مهاجرت، جوامع تاریخی و ... به مصاحبه پرداخته است.

این مرکز تاکنون ۷۰۰ مصاحبه را در این زمینه‌ها انجام و پیاده کرده است. سایت این مرکز اطلاعات متنوعی را شامل: تاریخچه (ROHO)، نکاتی در مورد تاریخ شفاهی، چگونگی انجام تاریخ شفاهی، معرفی سایر سایت‌های تاریخ شفاهی و لیست مصاحبه‌های صورت گرفته، در بردارد.

آدرس وب سایت:

www.lib.berkeley.edu/BANC/ROHO

۶- دانشگاه کانکتیکوت:

این مرکز در سال ۱۹۸۶ به هنگام اوج گیری تاریخ شفاهی در دنیا به عنوان یک پروژه به وجود آمد و در سال ۱۹۸۱ به عنوان یک مرکز در دانشگاه کانکتیکوت تأسیس شد. تاکنون ۹۰۰ مصاحبه را در زمینه‌های مختلف جمع‌آوری کرده است. سایت این مؤسسه، اطلاعاتی را در مورد تاریخ شفاهی، پروژه‌های تاریخ شفاهی، کاتالوگ مصاحبه‌ها، و خصوصاً پیاده کردن نوار به بازدیدکنندگان ارائه می‌دهد.

آدرس وب سایت:

www.oral.history.unconn.edu/